

“ภาพ” รากฐานการสร้างสรรค์ สื่อสาร เล่าเรื่องในงานภาพยนตร์

Motion: The Heart of Creation, Communication and Narration for Films

ภัทรนันท์ ไชยะสิน

Pattaranun Waitayasin

บทคัดย่อ

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้กระบวนการผลิตของงานภาพยนตร์พัฒนาอย่างไม่สิ้นสุด สร้างความตื่นตาตื่นใจด้วยเทคนิคพิเศษต่างๆ จนในบางครั้งผู้ผลิตหลงลืมหัวใจสำคัญของงานภาพยนตร์ ส่งผลให้ผลงานภาพยนตร์นั้นขาดสุนทรียภาพ และ ศิลปะในงานภาพยนตร์ อันเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ สื่อสาร และ เล่าเรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นของเรื่อง บทควมวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งเน้นเพื่อสร้างการตระหนักรู้ถึงสิ่งสำคัญในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ คือ “ภาพ” ที่ปรากฏบนจอภาพยนตร์ หรือ การจัดองค์ประกอบของภาพ หากผู้ผลิตเข้าใจพื้นฐานดังกล่าวแล้วนั้น ก็จะสามารถสร้างสรรค์ภาพยนตร์ที่มีคุณภาพในเชิงอุตสาหกรรม และมีคุณค่าในเชิงศิลปะได้อย่างลงตัว

Abstract

Nowadays, a dynamic growth of innovative technologies influences on the production of films. Therefore, film producers often ignore the heart of film making; so their films seem lack of aesthetics which is an crucial essence of creating, communicating and

narrating situations in every single scene of the film. Consequently, this article aims to raise awareness towards the significance of film making which is the “Motion” presented on a movie screens. Once the producers realize the heart of films, they could create best quality films as industrial products with aesthetic value.

บทนำ

หากย้อนกลับไปประวัติศาสตร์ของการกำเนิดภาพยนตร์ เราจะพบว่างานภาพยนตร์ถือกำเนิดมาจากการพัฒนา คิดค้น สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและหลักการทางวิทยาศาสตร์ทั้งสิ้น ตัวอย่างของวิวัฒนาการของภาพยนตร์ เช่น การประดิษฐ์กล้องถ่ายภาพยนตร์ ยุคภาพยนตร์ขาวดำ ยุคภาพยนตร์เสียง วิวัฒนาการขนาดความกว้างของแผ่นฟิล์ม ตลอดจนพัฒนาเป็นเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันที่สามารถสร้างความตื่นตาตื่นใจให้กับการสร้างสรรค์ผลงานภาพยนตร์อย่างไร้ขอบเขต จึงส่งผลให้ประเด็นใจความสำคัญของงานภาพยนตร์มัก

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการโฆษณาและธุรกิจบันเทิง คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

จะถูกหลอกลืมและมองข้ามไป โดยที่ผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกต เพื่อเน้นย้ำ พื้นฐานและหัวใจสำคัญของงานภาพยนตร์ คือ “ภาพ” เพราะจุดเริ่มต้นของงานภาพยนตร์เกิดมาจากการนำภาพนิ่งจำนวนหลายภาพมาเรียงต่อกันจนกลายเป็น ภาพเคลื่อนไหว และ ในช่วงต้นของประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ นั้น ผลงานของภาพยนตร์ที่น่าเสนอนอกมานั้นจะมีแต่ภาพ อย่างเดียว ยังไม่มีเสียงเกิดขึ้น หรือ เรียกว่า ภาพยนตร์ เงียบ ซึ่งสามารถทำหน้าที่สร้างความบันเทิง สื่อสาร เล่า เรื่อง ให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี เพียงแต่ในยุคต่อมาของ ภาพยนตร์นั้นได้พัฒนา ตามเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป จนกลายเป็นรูปแบบภาพยนตร์ในยุคปัจจุบัน

“ภาพ” คือ สิ่งปรากฏขึ้นบนจอสีเหลี่ยมขนาดใหญ่ ในโรงภาพยนตร์ เป็นสิ่งที่ถูกจัดวาง เลือกสรร เพื่อใช้เป็น เครื่องมือในการดำเนินเรื่อง เล่าเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งเรียกอย่างเป็นทางการว่า “การจัดองค์ประกอบของภาพ” การให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบของภาพนั้น เกี่ยวข้องกับการสื่อสารความหมาย ใช้สัญลักษณ์ในงาน ภาพยนตร์ด้วยรูปแบบของงานศิลปะ ครอบคลุมตั้งแต่งาน ฉาก (Setting) อุปกรณ์ประกอบฉาก (Property) เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย (Costume) การแสดง (Acting) ตลอดจน การจัดแสง (Lighting) Mise-en-scene (มีส-อง-แซง) เป็น คำที่มาจากภาษาฝรั่งเศส ซึ่งหมายถึง การจัดองค์ประกอบ ของภาพ ซึ่งเป็นภาพรวมใน แต่ละฉากของภาพยนตร์ เงื่อนไขการจัดองค์ประกอบ ต่างๆ ของ มีส-อง-แซง จะ รวมอยู่ในแต่ละฉาก และเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาผู้ชม การจัดองค์ประกอบของภาพ เปรียบเสมือนการสร้างสรรคงาน ศิลปะแบบหนึ่ง ที่รวบรวมนำศิลปะหลายๆแขนงมารวมกัน คือ ภาพเขียน ประติมากรรม สถาปัตยกรรม การเดินร่า จน กลายเป็นผลงานที่สร้างสุนทรียภาพในการสื่อสาร ประวิทย์ แต่งอักษร (2556:118) ได้กล่าวไว้ดังนี้

การจัดวางภาพแบบ mise-en-scene ในหนังมี ลักษณะคล้ายคลึงกับศิลปะภาพเขียน ตรงที่ภาพที่ได้รับการ จัดวางโดยคำนึงถึงรูปทรงและความหมายนั้นได้รับการ นำเสนอบนพื้นผิวที่แบนเรียบของจอภาพ และจำกัด ขอบเขตไว้ด้วยกรอบภาพ (frame) แต่ด้วยคุณสมบัติ บางประการที่สืบทอดมาจากละครเวที mise-en-scene ของหนังสามารถลบล้างเปลี่ยนแปลงการจัดวางตำแหน่งของ รายละเอียดด้านภาพเพื่อตอบ สนองการสร้างอารมณ์ หรือสื่อสารความคิดที่ซับซ้อน

มีส-อง-แซง มีจุดเริ่มต้น จากการจัดองค์ประกอบ ของภาพในงานละครเวที เมื่อย้อนกลับไปที่ประวัติศาสตร์

ของสื่อบันเทิงนั้น การเดินร่าถือกำเนิดมาเป็นสิ่งแรกโดยมี จุดเริ่มต้นจากการบูชา บวงสรวงเทพ-เจ้า ต่อมารูปแบบการ แสดงพัฒนาเป็นละครเวที สร้างบทพูดบทเจรจาเข้ามาเป็น ส่วนหนึ่งในการเล่าเรื่อง ต่อมา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้พัฒนามากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดรูปแบบการแสดงที่แปลก ใหม่ ตื่นตาตื่นใจให้กับผู้ชม คือ งานภาพยนตร์ จึงทำให้ แนวคิดการจัดองค์ประกอบของภาพในงานภาพยนตร์ นำ มาจากแนวคิดของละครเวที เพียง แต่เปลี่ยนรูปแบบของ สื่อ จากการแสดงแบบสดบนเวที (ภาพสามมิติ) เป็นการ บันทึกภาพการถ่ายทำ ผ่านกระบวนการตัดต่อแล้วนำมา ฉายบนจอภาพขนาดใหญ่ (ภาพสองมิติ) ดังเช่น เอกสาร การสอนชุดวิชา การผลิตภาพยนตร์เบื้องต้น มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมราชา (2551:5-5) ได้อธิบายถึงรากฐานของ มีส-อง-แซง ดังนี้

ละครเวทีและภาพยนตร์แต่ละเรื่องอาจมีฉาก เพียงฉากเดียวหรือมากกว่าหนึ่งฉาก ขึ้นอยู่กับเรื่องราว ที่ต้องการนำเสนอ ฉากแต่ละฉากจะมีองค์ประกอบรวม ซึ่งต้องผ่านการออกแบบ จัดเตรียม สร้าง หรือสรรหา อุปกรณ์เพื่อนำมาประกอบฉากให้สมจริง สอดคล้อง กับเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอมากที่สุด ภาพยนตร์ เป็นสื่อสร้างสรรค์ที่มีลักษณะเป็น ศิลปะผสม (Mixed Art) หรือเป็นศิลปะในสาขาของโสตทัศนศิลป์ (Audio Visual Arts) ที่รับสัมผัสด้วยการฟังและการมองเห็นไป พร้อมกัน ทุกครั้งการชมภาพยนตร์นั้นผู้ชมจะให้ความสนใจภาพและเสียงตามลำดับ องค์ประกอบภาพจึงเป็น จุดดึงดูดสำคัญโดยมี มีส-อง-แซง เป็นกลไกกำหนด บรรยายากและการสื่ออารมณ์ของภาพ และมีเสียง สนทนาหรือเสียงดนตรีประกอบเป็นตัวเสริมภาพที่เห็น

หากภาพยนตร์เรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่มีเสียง มีเพียงแต่ ภาพในการจัดแสดง ผู้เขียนเชื่อว่าผู้ชมภาพยนตร์เรื่องนั้นก็ จะสามารถเข้าใจเรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆได้ เพราะในยุค แรกของงานภาพยนตร์มีแต่เพียงภาพ (ขาว-ดำ) จัดแสดง เท่านั้น ผู้ชมก็สามารถเข้าใจการสื่อสารต่างๆได้เป็นอย่างดี เพียงแต่ว่าเสียงในงานภาพยนตร์ เป็นส่วนเติมเต็มให้ สมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น โดยที่ วาเรน บัคแลนด์ (Warren Buckland) (2012:12) ได้อธิบายเกี่ยวกับ มีส-อง-แซง ของงานภาพยนตร์ที่สัมพันธ์กับขนาดของภาพ (Shot) ใน งานภาพยนตร์ ดังนี้

A major part of the art of film-making involves the interaction between the filmed events (Mise-en-scene) and the way they are

filmed (Mise-en-shot). To make a successful film, film-makers need to establish a productive relation between mise-en-scene and mise-en-shot. The main parameters of mise-en-shot include: camera position, camera movement, shot scale, the duration of the single shot and the pace of editing. In the following pages we shall look at three options directors have in rendering a scene on film. The three options are: using a long take, using deep focus photography and using continuity editing.

ลักษณะการจัดองค์ประกอบของภาพ ที่ วาเรน บัคแลนด์ ได้อธิบายนั้น เป็นกระบวนการผลิตภาพยนตร์ที่อยู่ในส่วนความรับผิดชอบของ ผู้กำกับภาพยนตร์ (Director) เป็นสำคัญ และส่งต่อไปยังตำแหน่ง ผู้กำกับภาพ (Director of Photography) ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานกับผู้กำกับภาพยนตร์โดยตรง ต่อยอดการสื่อสารของผู้กำกับภาพยนตร์และบทภาพยนตร์ เพื่อทำหน้าที่สื่อสารเล่าเรื่องผ่านภาพเป็นสำคัญ โดยที่ทีมงานผู้ผลิตจะต้องสร้างความสัมพันธ์ในเชิงเทคนิคและการเล่าเรื่อง เพื่อสร้างเอกภาพในผลงานภาพยนตร์ ตลอดจนความแยบยลของการเล่าเรื่อง กล่าวคือการประสานสัมพันธ์ระหว่าง การจัดวางตำแหน่งของกล้อง การเคลื่อนกล้อง ขนาดของภาพ ความต่อเนื่องของภาพในแต่ละช่วง และการตัดต่อลำดับภาพ ตลอดจนเคล็ดลับสำคัญของการจัดองค์ประกอบของภาพ คือ การถ่ายทำแบบต่อเนื่องยาว หรือ Long take ซึ่งในปัจจุบันผู้ผลิตภาพยนตร์มักจะให้ความสำคัญและหลงลืมรูปแบบการถ่ายทำดังกล่าว แต่กลับเน้นรูปแบบการถ่ายทำแบบหลายครั้ง หลายมุมกล้อง แล้วนำไปผ่านกระบวนการตัดต่อ ตลอดจนเทคนิคพิเศษต่างๆ เช่นเดียวกับที่ ประวิทย์ แต่งอักษร (2556:118) ได้กล่าวไว้ คือ

การสื่อสารด้วย mise-en-scene ที่ได้ผลในแง่ของความหมายจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา หรือ อีกนัยหนึ่ง มันควรเป็นข้อที่ถ่ายในลักษณะ long take หรือ ถ่ายต่อเนื่องยาวนานพอสมควรโดยที่กล้องตั้งอยู่กับที่ (หรืออาจจะมีการเคลื่อนกล้องได้ในบางกรณีเพื่อนำผู้ชมไปสู่การจัดวางในอีกลักษณะ) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้มีเวลาพิจารณารายละเอียดต่างๆ ที่ถูกนำมาแสดงในภาพ ด้วยเหตุนี้เองจึงสามารถกล่าวได้ว่าการถ่ายในลักษณะ long take เป็นรากฐานสำคัญของ mise-en-scene ในหนัง

ไมเคิล ราบิกเกอร์ (Michael Rabiger) (2008:71) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการจัดองค์ประกอบภาพในการสื่อสารของงานภาพยนตร์ ในหนังสือ Directing Film Techniques and Aesthetics ดังนี้

Form is the manner in which content is presented, and its composition component is vital element in communication. Good composition becomes an important organizing force when used to project ideas and to dramatize relativity and relationship. It makes not only the subject (content) accessible, but heightens the viewer's perceptions and stimulates his or her imaginative involvement, like language from the pen of good poet.

ส่วนประกอบสำคัญของการจัดองค์ประกอบภาพ คือ กรอบภาพกับการสื่อความหมาย ซึ่งเป็นพื้นที่ปิดล้อมของงานภาพยนตร์ หรือ พื้นที่ในกรอบภาพสามารถใช้เพื่อบอกความหมายในเชิงสัญลักษณ์ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1.พื้นที่ส่วนกลางเฟรม สำหรับการสื่อสารรายละเอียดทางภาพที่ให้ความสำคัญที่สุด 2.พื้นที่ใกล้กับขอบภาพด้านบน สามารถบอกเล่าถึงพลังอำนาจ 3.พื้นที่ใกล้กับขอบภาพด้านล่าง ให้ความหมายถึงการตกเป็นรอง ความอ่อนแอ ไม่มีพลังอำนาจ 4.พื้นที่ใกล้กับขอบภาพด้านซ้ายและขวา มักบอกถึงสิ่งที่ไม่สำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ห่างจากจุดกึ่งกลางของจอภาพมากที่สุด ซึ่งองค์ประกอบของ มีส-อง-แซง หรือ การจัดองค์ประกอบของภาพสามารถแบ่งเป็น 4 องค์ประกอบสำคัญที่ใช้ในการนำเสนอภาพยนตร์ โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

การจัดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก

ฉาก (Scene) คือ สถานที่รองรับการเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ของภาพยนตร์ ซึ่งการจัดฉากหรือจัดสถานที่เพื่อเป็นฉากต้องสอดคล้องกับเรื่องและสื่ออารมณ์ร่วมเหตุการณ์ต่างๆ ของภาพยนตร์ อุปกรณ์ประกอบฉาก หรือ พร็อพส์ (Props) ย่อมาจากคำว่า Property คือ สิ่งของต่างๆ ที่อยู่ในฉาก และเป็นสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการแสดงของนักแสดง หรือ เป็นสิ่งของที่มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่องราวของภาพยนตร์ ตัวอย่างจากภาพยนตร์เรื่อง Season Change เพราะอากาศเปลี่ยน ซึ่งตัวละครเอก “ดาว” เป็นนักเรียนดนตรี ฉากที่ตัวละครปรากฏบ่อยครั้งมักจะมีเครื่องดนตรีอยู่ร่วมฉากด้วย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถ

พิเศษของตัวละคร ตลอดจน เส้นเรื่องของดาวที่ทำให้พระเอก
แอบชอบและเข้ามาสมัครเรียนที่เดียวกับเธอ

ภาพที่ 1 ตัวละคร “ดาว” กับ อุปกรณ์ประกอบฉาก
ไวโอลิน จากภาพยนตร์เรื่อง Season change เพราะ
อากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย

การกำหนดเสื้อผ้า การแต่งหน้า และทรง ผมนักแสดง

การปรากฏตัวของนักแสดงในแต่ละฉากภาพยนตร์
ทำให้ผู้ชมได้เห็นและรับถึงการเล่าเรื่องผ่านการแสดง ลีลา
การแสดงต่างๆ ถูกถ่ายทอดผ่านมุมกล้องและขนาดภาพ
ตามความเหมาะสม แต่การสังเกตของผู้ชมไม่ได้อยู่แค่
การแสดงเพียงอย่างเดียว ผู้ชมจะสังเกตถึง เสื้อผ้า เครื่อง
แต่งกาย การแต่งหน้า และทรงผมของนักแสดง ซึ่งนับ
เป็นองค์ประกอบหนึ่งของ มีส-ออง-แซง ที่เข้ามามีส่วน
กำหนดบทบาทการแสดงและบุคลิกภาพของนักแสดง ยุค
สมัย สื่อสารสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในเรื่อง ซึ่ง
ภาพยนตร์เป็นสื่อที่มี “ภาพ” มีอิทธิพลมากกว่าและมาก่อน
เสียงเสมอ ผู้ชมจึงรับรู้ และรู้สึกร่วมไปกับภาพที่ปรากฏ
บนจอ องค์ประกอบของภาพ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่บรรจุเรื่อง
ราวและทำให้ภาพเล่าเรื่องอย่างมีความหมายและแฝงความ
นัยที่ท้าทายผู้ชม องค์ประกอบของเครื่องแต่งกาย การแต่ง
หน้า และทรงผมของนักแสดงเป็นกลไกที่ผลักดันให้เรื่องเล่า
ภาพยนตร์ดำเนินไปอย่างมีสีสันและน่าติดตาม ตัวอย่างจาก
ภาพยนตร์เรื่อง นางนาก ซึ่งเป็นผลงานกำกับการแสดงของ
คุณนนทรีย์ นิมิบุตร ซึ่งได้สร้างงานองค์ประกอบศิลป์ ทาง
ด้านเครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า และทรงผม ที่แตกต่างไป
จากเรื่องแม่น้ำพระโขนงในรูปแบบเดิม เพื่อให้เกิดความ
สมจริงมากที่สุดของยุคสมัย ประวัติศาสตร์ สภาพบ้านเมือง
สังคม เศรษฐกิจ สมัยรัชกาลที่ 3 โดยที่นางนาก ตัดผม
สั้นทรงมหาดไทย พันดำเนื่องจากกินหมาก และ แต่งกาย
แบบชาวบ้านทั่วไป ห่มผ้าแถบนุ่งโจงกระเบน

ภาพที่ 2 การแต่งกายในภาพยนตร์ เรื่อง นางนาก
ซึ่งเป็นภาพยนตร์ย้อนยุค เครื่องแต่งกายผู้หญิงในยุคนั้น
ตรงกับยุคลายรัชกาลที่ 3

การจัดแสงภาพยนตร์

ความสว่างและความมืดมักถูกใช้เพื่อสื่อความหมาย
ในภาพยนตร์ โดยปกติแล้วความสว่างจะหมายถึงความ
มั่นคง ความปลอดภัย ความศักดิ์สิทธิ์ ความจริง และ
ความสดใส ส่วนความมืดบ่งถึงความหวาดกลัว ความ
ชั่วร้าย สิ่งลึกลับ การจัดแสงในการถ่ายทำภาพยนตร์แบ่ง
ได้ 2 ประเภท คือ แสงในโทนสว่าง ให้บรรยากาศที่สดชื่น
แจ่มใส ส่วนของเงามืดจะปรากฏให้เห็นแต่น้อย มักใช้ใน
ฉากที่ต้องการสื่อถึงความสุข การผ่อนคลาย หรือการผ่าน
พ้นปัญหา และ แสงในโทนมืด เน้นการสร้างบรรยากาศที่
ทึมด้วยเงาผสมกับการแต้มแสงสว่างเพียงบางจุด มักใช้กับ
ภาพยนตร์ลึกลับ สยองขวัญ เพื่อเน้นความตื่นเต้น หรือใช้ใน
ฉากที่ต้องการสื่อความทุกข์ทน เศร้าสร้อย และปัญหาของ
ตัวละครบางครั้งใช้สื่อถึงด้านมืดของตัวละคร หรือตัวละคร
ที่มีบุคลิกไม่น่าไว้วางใจ ในบางครั้งแสงในงานภาพยนตร์
สามารถบ่งบอกถึงการสิ้นสุด หรือ การเปลี่ยนแปลงอารมณ์
ความรู้สึกของเหตุการณ์ของเรื่องได้ เช่น ภาพยนตร์เกาหลี
เรื่อง Train to Busan การเดินทางบนรถไฟที่กำลังมุ่งหน้าไป
เมืองปูซานที่ตัวละครเอกจะต้องต่อสู้กับซอมบี้ที่อยู่ในขบวน
รถไฟ แสง-สีที่นำเสนอในเรื่องนั้นมักจะเป็นแสงโทนมืด สี
ดำ เทา น้ำเงิน เป็นหลัก แต่เมื่อเรื่องดำเนินไปถึงท้ายเรื่อง
ซึ่งตัวละครได้พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ การเรียนรู้และการเสียสละ
จึงเกิดขึ้น เมื่อตัวละครหลักทำหน้าที่ของพ่อได้ดีที่สุดแล้ว
แสงของเรื่องได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นแสงโทนสว่าง แสงแดด
จากพระอาทิตย์อ่อนแสงเข้ามาในกรอบของภาพ เพื่อนำเส
นอสัญลักษณ์ในเรื่อง คือ ความสุขจากการเสียสละของพ่อเพื่อ
ชีวิตรอดของลูก ซึ่งเป็นช่วงท้ายของเรื่องโดยที่สามารถถึง

อารมณ์ ความรู้สึกของผู้ชมให้ซาบซึ้งกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างมาก

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการจัดแสงโทนมืด จากภาพยนตร์เรื่อง Train to Busan

ภาพที่ 4 ตัวอย่างการจัดแสงโทนสว่าง จากภาพยนตร์เรื่อง Train to Busan

การกำหนดตำแหน่งการแสง

การแสดงในแต่ละฉากของภาพยนตร์ถูกกำหนดให้สอดคล้องกับเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอ ผู้แสดงเป็น ผู้รับบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดการแสดงให้ปรากฏอยู่ในฉาก การแสดงในแต่ละครั้งจะมีการกำหนดทิศทางการเคลื่อนไหว หรือ Blocking เพื่อให้การเคลื่อนไหวในการแสดงนั้นสอดคล้องกับการถ่ายทำภาพยนตร์ ซึ่งส่วนประกอบสำคัญ คือ ขนาดภาพ มุมกล้อง และการเคลื่อนไหวกล้องในลักษณะต่างๆ นอกจากนั้น การกำหนดทิศทางการเคลื่อนไหวที่ดีต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของ มิส-ออง-แซง คือ ฉาก อุปกรณ์ประกอบฉากและการจัดแสงในฉากนั้นๆ ของภาพยนตร์ให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

องค์ประกอบของ มิส-ออง-แซง หรือ การจัดองค์ประกอบภาพดังกล่าว คือพื้นฐานสำคัญของการผลิตผลงานภาพยนตร์ ถึงแม้ว่าโลกของภาพยนตร์ได้พัฒนาตาม

เทคโนโลยี นวัตกรรม จนถึงในปัจจุบัน หากแต่รากฐานดังกล่าวยังเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานภาพยนตร์ จรูญพร ปรีกษ์ประลัย (2551:83) ได้ตั้งข้อสังเกตของการผลิตผลงานภาพยนตร์แอนิเมชัน ซึ่งยังคงให้ความสำคัญกับ “ภาพ” ในการเล่าเรื่องมากที่สุด ก่อนที่จะนำเทคโนโลยี หรือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาใช้ในการสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

ผู้กำกับภาพยนตร์อย่าง หว่อง คา ไว อาจสร้างผลงานชั้นยอดได้จากการทำงานแบบตะลุยไปข้างหน้า โดยยังไม่มีภาพในหัวที่ชัดเจนมีแต่เพียงบทคร่าวๆ ทีมงานและนักแสดงที่พร้อมจะลุยไปกับเขาแล้วค่อยๆ ปรับแต่งมันขึ้นมาตรงหน้าแบบสดๆ แต่สำหรับงานแอนิเมชันแล้ว เป็นไปไม่ได้เลยที่จะทำงานด้วยวิธีนี้ ผู้กำกับฯ และทีมงานจะเป็นต้องมีภาพที่ชัดเจน เข้าใจตรงกันก่อนที่จะกระโดดเข้าสู่กระบวนการผลิต ในการสร้างภาพยนตร์แอนิเมชันของฮอลลีวูด แต่ละเรื่องใช้ทีมงานหลายร้อยคน โดยคนเหล่านี้แทบไม่มีโอกาสได้พบหน้ากันเลย หากแต่ละคนเห็นภาพไปคนละแบบ คิดฝันกันไปคนละอย่าง งานก็คงไม่อาจจะสำเร็จลงได้

กระบวนการและเทคนิคของการวางองค์ประกอบภาพให้เป็นเอกภาพ สื่อสาร “ภาพ” ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งสำหรับขั้นตอนในการถ่ายทำที่เป็นดั่งคัมภีร์สำคัญของผู้กำกับภาพยนตร์เพื่อใช้ในการสื่อสารกับทีมงานฝ่ายต่างๆ คือ บทภาพ หรือ Storyboard ซึ่งเป็นการวาดภาพที่ลงรายละเอียดของขนาดภาพ การจัดวางองค์ประกอบของภาพก่อนการถ่ายทำจริง ตลอดจนการเชื่อมต่อของภาพด้วยการเคลื่อนกล้องและตัดต่อ นอกจากนี้ในขั้นตอนการถ่ายทำยังมีเอกสารที่เพิ่มความสมบูรณ์และความต่อเนื่องของ “ภาพ” ในงานภาพยนตร์ คือ รายละเอียดของการจัดวางกล้อง (Floor plan) และรายละเอียดการถ่ายทำในแต่ละมุมภาพ (Shooting script) ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวนี้ เป็นการทำงานด้านการผลิตภาพยนตร์ที่ต้องอาศัยความละเอียดลออ ใส่ใจในทุกๆฉากและทุกๆมุมภาพ เพื่อสื่อสาร เล่าเรื่อง นำเสนอเหตุการณ์ในเรื่องได้อย่างครบถ้วน สมเหตุสมผล มีที่มาและที่ไปอย่างครบถ้วน ถึงแม้ว่าจะเป็นการทำงานที่ยุ่งยาก วุ่นวาย และเหน็ดเหนื่อย แต่ในฐานะผู้ผลิตภาพยนตร์ไม่สามารถหลงลืมได้ เพราะ รายละเอียดต่างๆของ “ภาพ” คือหัวใจสำคัญของงานภาพยนตร์

การประเมินคุณค่าและคุณลักษณะของงานภาพยนตร์ประกอบด้วย 2 แนวคิด คือ ภาพยนตร์เป็นงานศิลปะแขนงหนึ่ง ที่สร้างสุนทรียภาพในการสื่อสาร เล่าเรื่อง และ

ภาพยนตร์เป็นงานอุตสาหกรรมบันเทิง สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจด้านการลงทุนในเชิงธุรกิจ มุ่งให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมเป็นสำคัญ ไม่ว่างานภาพยนตร์จะมีคุณค่าหรือมีคุณลักษณะเป็นในแบบใดมากหรือน้อยนั้น “ภาพ” คือ องค์ประกอบสำคัญที่จำเป็นอยู่ในงานภาพยนตร์ การจัดองค์ประกอบของภาพ หรือ มีส-อง-แสง เป็นการจัดวางตำแหน่งของภาพ ออกแบบ สร้างสรรค์ ฉาก อุปกรณ์ประกอบฉาก เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า การจัดแสง และ การกำหนดตำแหน่งการแสดง อันเป็นรากฐานของสุนทรียภาพ

การสื่อสารและการเล่าเรื่องในงานภาพยนตร์ ซึ่งส่งผลต่อไปถึงกลยุทธ์การสร้างสรรค ความตื่นตาตื่นใจ น่าติดตาม ดึงดูดให้ผู้ชมสนใจในการรับชมภาพยนตร์ สร้างความบันเทิง รื่นรมย์ ให้กับผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้าง “ความสนุก” ให้กับผลงานอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ผู้สร้างสรรค์งานภาพยนตร์นั้นควรตระหนักคิดถึงประเด็นสำคัญของงานภาพยนตร์ “ภาพ” อันเป็นพื้นฐานแรกของการเล่าเรื่อง ก่อนจะนำเสนอความตื่นตาตื่นใจของเทคโนโลยี นวัตกรรม อันทันสมัยที่กำลังจะผสมผสานเข้าไปในงานภาพยนตร์

เอกสารอ้างอิง

จัญญพร ปรีกษ์ประลัย. (2551). **สะกดโลกแอนิเมชั่น**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิ-เด็ก โดยสถาบันการ์ตูนไทย.

ทรงยศ แววหงษ์. (2541). **คุยกับหนัง**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : บริษัท ดวงกมล จำกัด.

ธิดา ผลิผลการพิมพ์. (2556). **เขียนบทหนัง ชัดคนดูให้อยู่หมัด**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ Bioscope.

นิวัฒน์ ศรีสัมมาชีพ. (2553). **แอคชั่น แอนด์ คัท**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : บริษัท พีวีพี ซัพพลายส์ จำกัด.

บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. (2552). **ศิลปะแขนงที่เจ็ด เพื่อวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ภาพยนตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัลลิก บุเคอรี่.

ประวิทย์ แต่งอักษร. (2556). **มาทำหนังกันเถอะ**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ Bioscope.

ปิยกุล เลาว์ณศิริ. (2529). **ใครเป็นใครในกระบวนการผลิตภาพยนตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : บริษัทการพิมพ์.

ไพไลลักษณ์ ลาภานันท์ และ เอก ตันเจริญ. (2547). **สิ่งที่เขาไม่ได้สอนตอนเรียนหนังสือ**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ Goodbooks.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์. (2551). **การผลิตภาพยนตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์. (2544). **การสร้างสรรคและการผลิตภาพยนตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.

สมสุข หินวิมาน และคณะ. (2558). **ธุรกิจสื่อสารมวลชน**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Warren Buckland. (2008). **Teach yourself : Film Studies**. UK : The McGraw-Hill Companies.

Eve Light Honhaner. (1950). **The Complete Film Production**. Oxford : Elsevier INC.

David Bordwell and Kristin Thompson. (2013). **Film Art An Introduction**. Madison : The McGraw-Hill.

Michael Rabiger. (2008). **Directing Film Techniques and Aesthetics**. Oxford : Elsevier, Inc.